

Vjenceslav Novak:

Posljednji Stipančiči

Povijest jedne patricijske obitelji

Posljednji Stipančići, 1899.

- ◇ **realistički** roman; 16 poglavlja
- ◇ **prostor i vrijeme**: **Senj** (regionalizam), **prva polovica 19. st.** (suvremenost)
- ◇ **tema**: društveno i moralno propadanje senjske patricijske obitelji Stipančić
- ◇ **uokvirena kompozicija**: početak romana i završetak romana – **sadašnjost** (Valpurga i Lucija); između toga pripovijedaju se događaji iz **prošlosti** obitelji (**retrospekcija**)
- ◇ **likovi**: društveni tipovi – *autoritativni otac* (Ante Stipančić), *pokorna majka* (Valpurga Stipančić), *zanemarena kći* (Lucija Stipančić), *sin koji ne ispunjava očeva očekivanja* (Juraj Stipančić)
- ◇ **socijalno-psihološka motivacija likova**
- ◇ **pripovjedač**: objektivan, 3. lice

Vrsta romana

Roman ima obilježja:

- a) **obiteljskoga romana** (kronika propadanja patricijske obitelji)
- b) **društvenoga** (razmatranje društvenih i gospodarskih okolnosti koje su dovele do propasti obitelji)
- c) **političkoga** (problematizira nastanak i razvoj ilirskih ideja u Senju)
- d) **regionalnoga** (vezan je uz regiju Hrvatskoga primorja i njegovu problematiku)
- e) **romana lika**, odnosno **likova** (svaki lik predstavlja jedan stupanj propadanja obitelji Stipančić)

Razlozi propasti

- ◆ Novak uspijeva motivirati propast obitelji **društvenim** silnicama i uvjerljivo prikazati društvene pojave i promjene koje su dovele do propasti patricija i njihova načina života.
- ◆ No, isto tako postoje i brojni unutrašnji, individualni, odnosno **psihološki** razlozi koji su doveli do propasti Stipančića, a oni se pak ukrštavaju s društvenim.

Ante Stipančić - otac

- ◇ **podrijetlo**: sin bogatih krčmara koji se ženidbom domogao društvenoga položaja; želi postati plemićem
- ◇ **odgoj**: otac želi da postane obrazovani gospodin (kompenzacija osobnih neostvarenih ambicija); šalje Antu na školovanje koje on nije završio; bio je u vojsci, putovao, živio lagodno; odgojen kao *pater familias* (isti model projicira na sina)
- ◇ **karakterne crte**: grub i krut, samovoljan, egoističan, gospodar, umišljena veličina, ne uspijeva se potvrditi u društvu; nekritičan prema sinu, nepravedan prema kćeri, okrutan prema ženi; kalkulira, mijenja političke opcije, moralno se kompromitira zbog sina; narcisoidan i tašt, ohol; donosi pogrešne odluke; žrtva zabluda
- ◇ **razvoj lika**: od neospornoga obiteljskoga **autoriteta** u naponu snage, kroz proces **opadanja** njegove fizičke snage i bolesti, gubljenja životnoga elana, do razvijene **bolesti** i potpune moralne **kompromitiranosti**

Valpurga Stipančić - majka

- ◇ **podrijetlo**: kći patricijske obitelji Domazetović, u 16. godini udana za dvostruko starijega Antu S. kojega nije voljela
- ◇ **odgoj**: zanemareno obrazovanje; prvo podređena ocu, potom suprugu – objekt; odgojena za rađanje i odgoj djece (samo kćeri), čuvaricu ognjišta
- ◇ **karakterne crte**: pasivna, tiha, pokorna, bez svijesti o sebi, bez *sebstva*; nema unutarnji svijet, intimu niti volju; pod utjecajem vanjskoga autoriteta (prvo otac, poslije *muž*) i unutarnjega (osjećaj *dužnosti*, ispunjavanja uloge imputirane joj odgojem); samopožrtvovna; fatalizam
- ◇ **razvoj lika**: nakon gubitka supruga, sina i kćeri – umire na ulici, od hladnoće, proseći

Juraj Stipančić - sin

- ◆ **podrijetlo:** jedini muški potomak patricijske obitelji Ante i Valpurgje Stipančić
- ◆ **odgoj:** otac ga odgaja za nasljednika dobara, po svom modelu, uz ambiciju da napravi korak više (obrazovanjem i društvenim statusom) i ostvari njegove neostvarene ambicije; želi se potvrditi kroz sina; majčina ljubav i nježnost mu je uskraćena; odmalena najbolji učitelji; otac sve ulaže u sina i šalje ga u Beč na školovanje koje Juraj ne završi
- ◆ **karakterne crte:** lik bez sebstva većim dijelom romana (ne saznajemo o njegovim željama, afinitetima gotovo ništa); postoji kao produžetak očeve ambicije; žrtva odgoja – emocionalno hladan, bezosjećajan prema majci i sestri; lakomislen, neodgovoran, rasipnik, nesposoban za samopotvrđivanje; moralno dvojbeno ponašanje
- ◆ **razvoj lika:** od bistra dječaka od kojega se mnogo očekuje do propaloga studenta; od obitelji samo uzima novac; odlaskom na školovanje, nespreman na slobodu; pritajena netrpeljivost prema ocu se rasplamsava; živi kao rasipnik; napušta obitelj i zemlju, mijenja ime u mađarsko te se priključuje (stranim) vojnicima; promjena imena i nacionalnosti njegova je simbolička smrt

Lucija Stipančić - kći

- ◆ **podrijetlo:** kći patricija Ante Stipančića i Valpurgje
- ◆ **odgoj:** odgajana za ulogu supruge i majke; odgaja je majka; otac neprisutan u odgoju; nepravedno je zanemaruje, ne prepoznaje je kao osobu; nije u potpunosti pasivna žrtva kao majka
- ◆ **karakterne crte:** buntovna, svjesna nepravde; neiskusna i naivna; premda osporava patrijarhalnu ulogu namijenjenu ženi, sklonost priklanjanju autoritetu-muškarcu (u Alfredu vidi mogućnost oslobođenja) potvrda je tog principa koji joj je usađen odgojem; ambivalentan odnos prema majci (smatra je majkom/zaštitnicom, ali i poniženom ženom/majkom);
- ◆ **razvoj lika:** od uplašene, povučene djevojčice, preko djevojke koja postaje svjesna sebe, želi slobodu, ljubav, suprotstavlja se ocu, do **žrtve** vlastita neiskustva (Alfred) – zabluda i moralno posrnuće; bolest i smrt

Prizori iz filma
Posljednji Stipančići,
1968. u režiji
Eduarda Galića

Vjenceslav Novak – *hrvatski Balzac*

(Senj, 1859. – Zagreb, 1905.)

- najsvestraniji i najproduktivniji hrvatski realist
- pučki učitelj, glazbenik (orgulje), učitelj i profesor glazbe, skladatelj, teoretičar i povjesničar glazbe
- urednik časopisa *Gusle* (1892.) i *Glazba* (1893.)
- prva novela: *Maca*, 1881.
- **romanopisac** i **novelist** (8 romana, stotinjak novela)
- svojim je djelima prikazao **panoramu hrvatskog društva**
- u početku pod utjecajem Šenoina romana
- kasnije se bavi analizom društvene stvarnosti i sudbinama pojedinca

Vjenceslav Novak

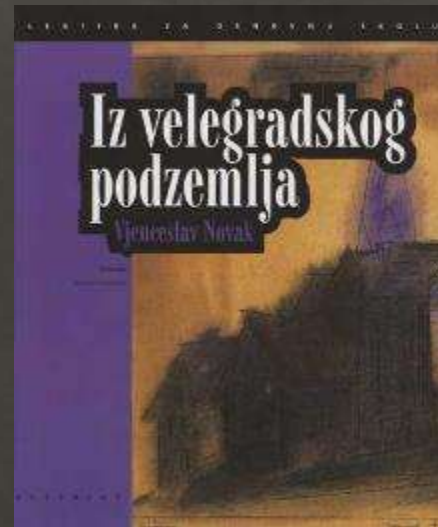
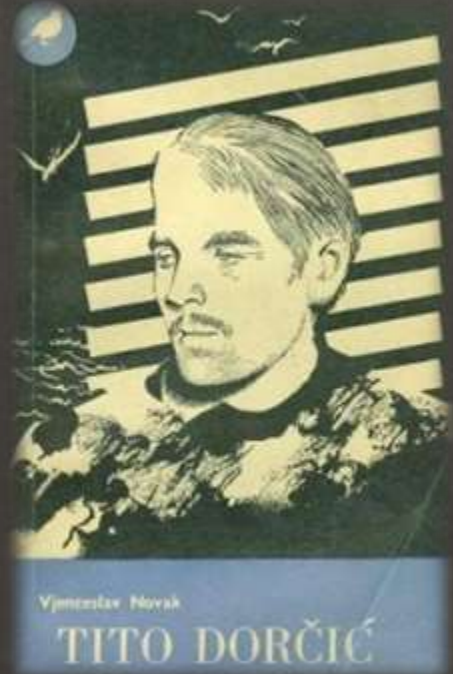
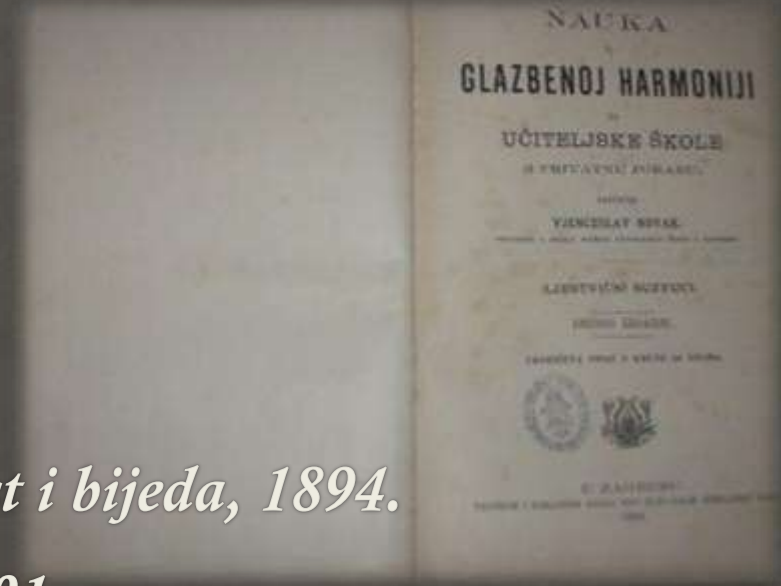
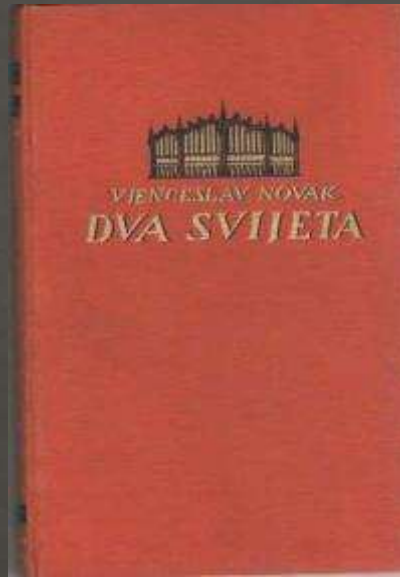
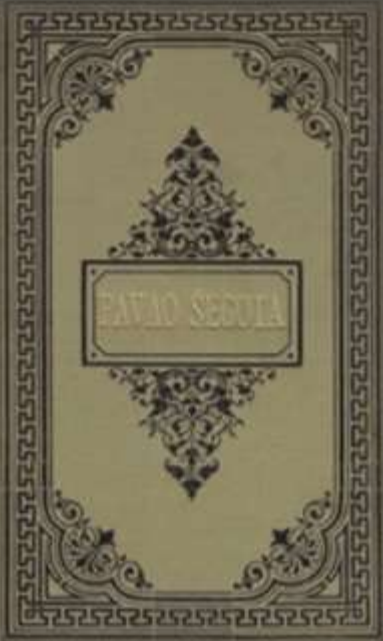
Književno djelo

ROMANI

- *Pavao Šegota*
- *Pod Nehajem*
- *Podgorka*
- *Nikola Baretić*
- *Posljednji Stipančići, 1899.*
- *Dva svijeta*
- *Zapreke*
- *Tito Dorčić*

NOVELE

- *Nezasitnost i bijeda, 1894.*
- *U glib, 1901.*
- *Iz velegradskog podzemlja, 1905.*

Tematski krugovi

SENJSKO-PODGORSKA TEMATIKA

- ekonomsko propadanje Senja
- propast patricija
- portreti podgorskih prosjaka
- socijalnoetički motivi sredine - krađa, nezakonita djeca ...
- *Posljednji Stipančići, Podgoraka*

GRADSKA TEMATIKA

- likovi činovnika, birokratski aparat
- materijalna oskudica đaka i studenata, život proleterijata: *Zapreke, Iz velegradskog podzemlja*
- nesnalaženje u novoj društvenoj sredini: *Tito Dorčić*
- položaj umjetnika u malograđanskoj sredini: *Dva svijeta*

Obilježja proze

- uvođenje **novih likova** u hrvatsku literaturu: industrijsko radništvo – proletarijat, općenito „*mali čovjek*”
- **naglašen socijalni osjećaj**: tragika ljudske bijede i neimaštine, izražava osjećaj rezignacije i nemoći
- **pitanje osobne sreće**: svi likovi tragično završavaju
- **kompozicijska necjelovitost**: proizlazi iz nesklada složene problematike i literarnih mogućnosti
- **sentimentalni lirizam** u opisu emocionalnog života lika: inzistiranje na emocionalnoj gradaciji
- **realistička sposobnost uočavanja**
- **psihologija likova**